

СПАДЩИНА

Сучасник усіх майбутніх поколінь

РОЛЬ ПОСТАТІ. Мансарду Музею мистецької родини Кричевських у Національному музеї-заповіднику українського гончарства перетворюють на новий виставковий простір

Жанна НЕВКРИТА
для «Урядового кур'єра»

Убуремні часи української історії виростили поста- ті особливої кріпиді: силою сво- го таланту й нерідко життям вони утверджували право на самостійне й соборне існу- вання нашої держави, продо- вження її багатовікової істо- рії. Доля цих діячів науки, лі- тератури, мистецтва, культу- ри складна і трагічна, але сий- во їхньої справи життя видні- ється на покоління, адже вони творили про Україну й задля України майбутнього.

Так і надзвичайно пра- цювитий художник у сти- лі українського імпресіоні- зму, блискучий знавець орна- менту в ужитковому мисте- цтві, досконалий книжковий графік, мистецтвознавець, колекціонер і педагог Василь Кричевський, 150-річчя з дня народження якого відзнача- ли на державному рівні цього місяця, став найхаризматич- нішою постаттю українсько- го мистецтва свого часу.

Найголовніше, що він зумів осягнути, шедеврально пере- осмислити і зберегти само- бутній дух українського на- родного мистецтва й у твор- чості започаткувати оригі- нальний напрям українсько- го архітектурного модерну.

Учив і вчився

Знаково, що захоплен- ня народним мистецтвом привело художника до гон- чарного містечка Опішного на Полтавщині. Упродовж 1902—1919 років він неодна- разово бував і жив тут, залу- чав майстрів до оздоблення

Такий вигляд має нині Будинок Кричевського — Лебіщак, в якому діє Музей мистецької родини Кричевських

проектованих ним будинків. 1914 року, мешкаючи в міс- течку тривалий час, вчився гончарювати. Востаннє був в Опішному 1938 року. За про- ектом і стилем Василя Кри- чевського під керівництвом будівничого Юрія Лебіща- ка впродовж 1914—1916 ро- ків в Опішному було зведе- но будинок Кричевського — Лебіщак. Діяльність у будів- лі гончарних шкіл, а згодом артілі, заводу «Художній ке- рамік» означила її як осердя розвитку українського гон- чарного шкільництва.

Із початку 1920-х років і до Другої світової війни Ва- сіль Кричевський жив у Киє- ві, маючи визнання й авторитет. Під час німецької окупа- ції міста залишився у столи- ці через хворобу дружини, а з поверненням більшовицької влади, рятуючись від утисків і переслідування тоталітар- ного режиму, виїхав разом із родиною спершу до Львова, звідки згодом вирушив до Че- хословаччини, потім до Ав- стрії, Німеччини, Франції — й за океан, до Венесуели. На

жаль, там і завершився зем- ний шлях великого мистця. У різні роки емігрувати були змушені й інші члени роди- ни, вже знані на той час мист- ці сиві Василь і Микола та їх- ні родини. Проте навіть дале- ко від рідної землі Кричев- ські продовжили творити на українську тематику за спо- гадами про рідні й дорогі сер- цю місця, краєвиди, сюжети.

На Батьківщині імена ви- мушеного емігранта Кричев- ського та його нащадків ви- креслила тоталітарна влада, вони тривалий час залиша- лися під забороною для до- слідників і поціновувачів. Із проголошенням незалежності України музеї золотими зернами збирають до своїх колекцій розкидані світом ху- дожні твори родини, поверта- ючи їй пам'ять і визнання.

Повертаючи пам'ять

Відновлювати й утвер- джувати вагомість спадщини Кричевських зважиться й На- ціональний музей-заповід-

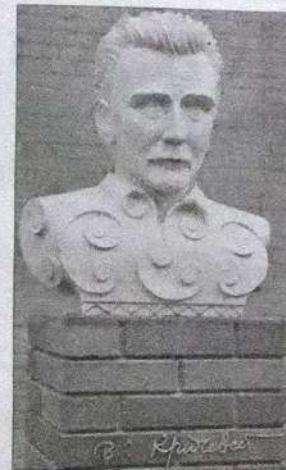
ник українського гончарства. 2013 року в будівлі, спрок- тованій Кричевським, до- сі занедбаній з кінця 1990-х років і відреставрованої зу- силлями музейного колекти- ву, було відкрито Музей мис- тецької родини Кричевських. Нині це єдиний в Україні му- зей, присвячений творчому доробку династії. Він володіє унікальною колекцією гра- фічних і живописних робіт Василя Кричевського, пре- зентує архівні документи, а також художні твори, руко- писи та фотографії членів родини, які передали до фон- дів нащадки видатного мис- тця — онуки та правнуки.

Вагоме доповнення до творчого портрета худож- ника — виставка перших українських грошових зна- ків доби визвольних змагань (1917—1919), серед яких бан- кнота номіналом дві гривні, що ввійшла в обіг за ескізом Василя Кричевського.

Окрему залу присвяче- но його головному захоплен- ню — народному мистецтву. Тут можна побачити зразки опішненської кераміки, якою

так захоплювався і надихав- ся Кричевський, а також до- бірку елементів українсько- го одягу та рушників, ужит- кові предмети минулихни тощо. Ця експозиція щем- ливо нагадує ту унікальну колекцію мистця в будинку Михайла Грушевського, де квартирував 1918 року, яка згоріла під наступом більшо- виків на Київ.

12 січня 2023 року випо- внилося 150 років із дня на- родження Василя Кричев- ського. Із цієї нагоди Націо- нальний музей-заповідник українського гончарства здо- був грант від Стабілізацій- ного фонду культури, феде- рального міністерства закор- донних справ Німеччини та Goethe-Institut Ukraine на реконструкцію мансарди Му- зею мистецької родини Кри- чевських на створення ново- го виставкового простору. Су- путніми етапами здійснено утеплення й гідроізоляцію да- ху, монтування електрики та електричного опалення, вну- трішню обробку стін, віднов- лення оригінальної цегляної кладки та підлоги Коштвами

Цей бюст Василя Кричевського створив для музею представник відомого опішненського роду гончарів Юрко Пошивайло

гранта мансарду обладнано системою сучасного вистав- кового освітлення, а також ві- тринами для експонування.

Така партнерська допомо- га надзвичайно цінна. Вона сприяє втіленню нових мис- тецьких ідей, які продовжать сучасний розвиток націо- нальної культури. Вистав- ковий простір мансарди Му- зею мистецької родини Кри- чевських постане середови- щем для майбутніх проєкт- тів співпраці з мистцями, му- зеями, колекціонерами й на- уковцями. Це буде простір споглядання, філософських міркувань і пошуку натхнен- ня, відкриттів, місце зна- йомств, зустрічей і дискусій, портал до віх часу, націо- нальної й світової культури.

Адже Василь Кричев- ський — це не лише про ми- нуле. Це сучасник усіх май- бутніх поколінь. Його твор- чість про найголовніше — любов до Батьківщини, на- шу національну ідентичність, свідомість і непохитність сто- яти за рідну мову, мисте- цтво, традиції, право жити на своїй землі, творити задля неї й гідно нести у світ ба- гатовікову історію мужнього українського народу.

Фрагмент експозиції зали народного мистецтва